

NORGES HØYESTERETT

Den 17. november 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-02143-A, (sak nr. 2011/1164), straffesak, anke over dom,

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(ass. sjef for Spesialenheten for politisaker
Johan Martin Welhaven)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder lovtolkning, straffutmåling, rettighetstap og inndragning for en politibetjent/namsmannsfullmektig som i lagmannsretten er dømt for grov korrupsjon.
- (2) A ble 26. januar 2010 satt under tiltale av Spesialenheten for politisaker for aktiv og passiv grov korrupsjon. Brønnøy tingrett avsa dom 11. juni 2010 med slik domsslutning:

"A, født 8. mai 1954, frifinnes."
- (3) Dommen ble avsagt under dissens ettersom fagdommeren kom til at A var skyldig både i aktiv og passiv grov korrupsjon. Påtalemyndigheten anket til Hålogaland lagmannsrett som ble satt med lagrette under behandlingen av ankesaken. Lagretten svarte nei på skyldspørsmålene. Retten satte lagrettens kjennelse til side og besluttet at saken skulle behandles på ny for andre dommere, jf. straffeprosessloven § 376 a.
- (4) Etter ny ankeforhandling med meddommere avsa Hålogaland lagmannsrett 6. juni 2011 dom med slik domsslutning:

- ”1. A, født 08.05.54, dømmes for overtredelse av straffeloven § 276b, jf. § 276a første ledd bokstav a, til en straff av fengsel i 10 – ti – måneder.
- 2. A dømmes til tap av stilling som polititjenestemann og til tap av retten til for fremtiden å inneha stilling i politiet, jf straffeloven § 29 første ledd a og b.
- 3. I medhold av straffeloven § 34 inndras hos A 55.000 – femtifemtusen – kroner.
- 4. Saksomkostninger idømmes ikke.”

- (5) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, rettanvendelsen, straffutmålingen og inndragningen.
- (6) *Jeg er kommet til at anken fører frem for så vidt gjelder straffutmålingen, men at anken for øvrig må forkastes.*
- (7) **Nærmere om faktum:**
- (8) A er utdannet polititjenestemann og har vært ansatt som lensmannsbetjent/politibetjent i X lensmannsdistrikt siden 1976. Han har særlig arbeidet med namssaker.
- (9) Om bakgrunnen for saken skriver lagmannsretten:

”Tiltalte kom i kontakt med B i 2004, da B var på en helikoptertur i distriktet sammen med vitnet C. Helikopterselskapet ble drevet av tiltaltes sønn, og tiltalte hjalp til i anledning oppdraget. Etter turen kom han i samtale med B, som fortalte at han i 1990 hadde blitt lurt i forbindelse med salg av selskapet D AS med tilhørende kalkkrettheter i området. B mente at han ikke hadde mottatt oppgjør i henhold til avtale med kjøperen, E AS v/F, og at eierskifte ikke hadde funnet sted.

...

Tiltalte fattet stor interesse for Bs sak og syntes den var så oppsiktsvekkende at den burde undersøkes nærmere. At B skulle være frastjålet sitt firma på en slik måte virket helt utrolig for ham.”

- (10) I juli og oktober 2004 anmeldte B F og hans selskaper til politiet for bedrageri og grovt tyveri. A opptrådte som etterforsker i saken og foretok et avhør av B. Han rettet også en henvendelse til F og ba om å få utlevert dokumentasjon i tilknytning til anmeldelsen. Saken ble imidlertid henlagt – i siste hånd av Riksadvokaten – blant annet med den begrunnelse at tvisten var av sivilrettslig karakter.
- (11) I februar 2007 anmeldte B Fs advokat for urettmessig sletting av tinglyst dokument i grunnboka. A var etterforsker i saken. Anmeldelsen ble henlagt av statsadvokaten noen måneder senere.
- (12) I november samme år fremsatte B en muntlig begjæring om tvangssalg av løsøre i ett av Fs selskaper. A behandlet begjæringen ved lensmannskontoret. Han satte opp begjæringen skriftlig for B og forela den for saksøkte til uttalelse. A sendte også brev til Brønnøysundregistrene med anmodning om å få oversendt kopi av dokumentasjonen i anledning overdragelsen av D AS. Brønnøysundregistrene avslo anmodningen. Det ble klaget over avslaget, og i forbindelse med klagebehandlingen innhentet A en sakkyndig vurdering fra en advokat. Vurderingen omhandlet blant annet saksøktes innsynsrett.

- (13) Lagmannsretten beskriver omfanget og det nærmere innholdet av As engasjement på følgende måte:

”Tiltalte engasjerte seg sterkt i saken og mottok under behandlingen mange henvendelser både fra B og hans medhjelper C. Henvendelsene, særlig fra C, ble så hyppige at lensmannskontoret etter hvert måtte skjerme seg mot dem. Saken ble ifølge tiltalte svært arbeidskrevende, og han har erkjent å ha mottatt til sammen kr 55.000 av B som betaling for arbeid utført på fritiden, samt utgiftsdekning i forbindelse med reiser mv. Han benekter at det forelå noen avtale med B utover dekning av utgifter og arbeid på fritiden. Tiltalte mottok en stor mengde dokumenter, som han etter avtale hentet på Y. Dokumentene ble i hovedsak levert av C og reiseutgiftene dekket av B.

Tiltalte var svært opptatt av at namsmannen ble nektet innsyn hos Brønnøysundregistrene. Dette førte bl.a. til at han reiste til Oslo 22.05.2008 for å legge saken frem for personer på Stortinget. Med på turen var også Steinar Bastesen fra Kystpartiet. Fra turen har tiltalte utarbeidet et notat som ble funnet i en ringperm med dokumenter hjemme hos ham under ransakingen. Notatet har bl.a. følgende innhold:

’Etter ankomst til Oslo på onsdag kveld ble tiden benyttet til å kontakte sentrale politikere på Stortinget. Steinar Bastesen stod for dette og formålet var å forsøke å få til et eller flere møter på torsdagen. Vi hadde ingen avtaler denne dagen, men vi mente at vi burde forsøke å få mest mulig ut av oppholdet

...

I møtene hadde jeg ca. 1 times innlegg hvor jeg redegjorde for de ting som jeg tidligere hadde avklart med B. Det var forholdene omkring intensjonsavtalen, manglende betaling, aksjebrevet i banken, Gs påstand om at han hadde betalt pengene i banken og videre at dette ble benektet av banken. Vi kom inn på Brønnøysundregistrene og de mangelfulle rutiner som tydeligvis råder der.

Jeg avsluttet mine innlegg med at jeg appellerte til hver enkelts samvittighet og posisjon i Storting og regjering. Jeg forventet at de tok tak i saken og gjorde sine egne undersøkelser og sørget for at Bs 18 års lange kamp mot byråkratiet og kriminelle ble avsluttet til hans fordel.’

Notatet viser dessuten at tiltalte har hatt kontakt med fem stortingsrepresentanter. Videre fremgår det at han har vært i kontakt med journalister i Finansavisen og Dagbladet om saken. Om dette heter det bl.a.:

’Begge disse journalistene ble kontaktet og møte ble avholdt i en bil som under hele møtet kjørte rundt i Oslo. Dette var journalistenes egne ønsker i og med at de ikke ville at vi eksponerte oss i Oslo.

Begge journalistene var veldig opptatt, men denne saken ville de forfølge. Spesielt har jeg tro på Hofstad i Finansavisen. Han ville legge alt annet til side og umiddelbart starte sine egne undersøkelser. Det ville da etter hvert komme en bred omtale i Finansavisen og ganske sikkert i alle media etter hvert som tiden gikk.”

- (14) A har forklart at notatet ble skrevet for å berolige B.
- (15) Besøket i Stortinget var klarert med As overordnede, lensmann H. A hadde imidlertid ikke forklart at formålet med reisen i første rekke var å fremme Bs sak. Lensmannen lot A reise til Stortinget som tjenestemann for å ta opp spørsmålet om svikt i saksbehandlingen ved Brønnøysundregistrene. A hadde videre opplyst at han var invitert av en stortingskomité, og at reiseutgiftene ville bli dekket av Stortinget. B hadde forskuttert reiseutgiftene og endte med å dekke dem, da verken Stortinget eller lensmannskontoret dekket kostnadene.

- (16) Kontakten med journalistene førte til artikler om saken i Finansavisen. A ble intervjuet. Han fremsto som offentlig tjenestemann og tok klart parti for Bs sak. Han omtalte B i positive ordelag og kom med negative karakteristikk av Bs motparts handlinger:

”Politibetjent og namsmann i X, A har interessert seg for saken over flere år. I forbindelse med kravet som nå ligger for Brønnøy Tingrett er A blitt løst fra sin taushetsplikt av politimesteren på Helgeland for å la seg intervju av Finansavisen

- Denne saken savner dokumentasjon på lovlig overtakelse sier A.
- *Hvordan vil du karakterisere saken?*
- Vi ser et straffbart forhold, det virker helt uvirkelig at det går an. Saken er kompleks, men likevel enkel. Det handler om å dokumentere at oppgjør har funnet sted sier den erfarne politimannen.
- *Hvordan oppfatter du B?*
- Jeg oppfatter B som en særdeles rettskaffen mann. Jeg har ikke funnet et eneste tegn til at det han har sagt er feil, sier A.”

- (17) A hadde enda et møte med Finansavisens journalist i Oslo i november 2008. Lagmannsretten har kommet til at det ikke kan utelukkes at også denne reisen ble klarert med arbeidsgiveren på forhånd, og jeg legger dette til grunn ved den strafferettslige vurderingen av saken.

- (18) Ved ransaking av As hjem ble det funnet en rekke dokumenter som også viser hans svært aktive rolle i Bs namssak.

- (19) A mottok i alt 55 000 kroner fra B. Tingretten har gitt følgende oversikt over betalingene – som lagmannsretten har vist til:

”Det er fremlagt to fakturaer fra A til B datert 3. januar 2008 og 6. april 2008 på henholdsvis kr 5 855,- og kr 4 787. Førstnevnte faktura er ”i henhold til avtale for november og desember 2007” og sistnevnte ”i henhold til avtale for mars 2008.

Fra hans bankkonto fremgår at kr 15 068,50 ble overført fra B 12. oktober 2007, kr 5 855 ble overført 15. januar 2008, kr 4 800 ble overført 18. mars 2008, kr 4 787 ble overført 16. april 2008, kr 12 597 ble overført 17. juni 2008 og kr 11 946 ble overført 29. desember 2008. Samlet utgjør beløpene i overkant av kr 55 000. ”

- (20) Lagmannsretten kommenterer betalingene slik:

”Lagmannsretten legger etter dette til grunn at betalingen har skjedd ved flere innbetalinger til tiltaltes bankkonto i tidsrommet oktober 2007 til desember 2008. Av de to fremlagte fakturaene fremgår det at tiltalte har krevd dekning for h.h.v. 14 og 3 timer à kr 400, til sammen kr 6.800, i tillegg til dekning av utgifter. Fakturaene, som også gjelder utlegg i forbindelse med henting av dokumenter på Y, utgjør til sammen kr 10.642. Tiltalte har opplyst at resten av beløpet i hovedsak gjelder dekning av reiseutgifter.

Tiltalte arbeidet med namssaker på lensmannskontoret i hele denne perioden. Hans private engasjement i denne saken, som bl.a. fremkommer gjennom de beslaglagte notater, samt betalingene fra B og tiltaltes reiser til Y, var ikke gjort kjent for lensmann H. Tiltalte har forklart dette med at det var noe han gjorde på fritiden, atskilt fra jobben som namsmann på lensmannskontoret, og at han så på dette som en ’småjobb’ som han ikke behøvde å orientere arbeidsgiver om.”

- (21) På denne bakgrunn har lagmannsretten oppsummert sitt syn på As handlinger på følgende måte:

”Lagmannsretten finner det bevist utover rimelig tvil at tiltalte gjennom sin posisjon som polititjenestemann forsettlig har skaffet seg en utilbørlig fordel ved å motta godtgjørelse fra B for sitt arbeid med namssaken. Han fremsto som ”nøytral” saksbehandler på lensmannskontoret, brukte sin posisjon som tjenestemann overfor offentlige myndigheter, Stortinget og pressen for å forsøke å påvirke utfallet i saken, samtidig som han på fritiden gikk inn i en partsrolle og arbeidet mot betaling i det skjulte. Tiltalte mottok det samlede beløpet på kr 55.000 i denne egenskap, og var klar over at B med dette ønsket å oppnå et positivt utfall. For tiltalte, som er en meget erfaren polititjenestemann, må det ha fremstått som åpenbart at denne virksomheten ikke kunne anses som et lovlig bierverv eller en småjobb han kunne ha ’på si’, og at han dermed mottok en utilbørlig fordel i kraft av sin stilling. Det forhold at han hadde løpende dialog med sine overordnede om denne saken, men likevel unnlot å opplyse om utgiftsdekning og kompensasjon, underbygger dette.”

- (22) **De rettslige spørsmålene:**

- (23) Lagmannsretten har domfelt A for passiv grov korrupsjon etter straffeloven § 276 b jf. § 276 a første ledd bokstav a.

- (24) Straffeloven § 276 a første ledd bokstav a lyder:

**”For korrupsjon straffes den som
a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag ...”**

- (25) A anfører at hans tilfelle ikke rammes av bestemmelsen. Han har bare i helt begrenset grad mottatt en fordel, og det kan ikke anses som utilbørlig, selv om det kanskje var kritikkverdig. Han har heller ikke mottatt fordelene i anledning sin stilling – alt arbeidet for B har vært utført på fritiden, som en bijobb.

- (26) Jeg ser først på om A har mottatt penger fra B ”i anledning av stilling”.

- (27) A har både i og utenfor vanlig arbeidstid benyttet sin kompetanse og sin stilling til Bs fordel. Han har håndtert Bs saker ved lensmannskontoret, til tross for det private oppdraget for B. Dette var et oppdrag han ikke var berettiget til å påta seg – slik det også er nedfelt i Rundskriv fra Politidirektoratet 2008/010 om bierverv for ansatte i politi og lensmannsetaten, blant annet punkt 2.2 om hensynet til den aktelse og tillit som stillingen krever, punkt 2.3 om risiko for plikt-kollisjon, punkt 2.4 om risiko for uakseptabel rolleblanding og punkt 2.5 om risiko for inhabilitet. Engasjementet for B har stått i direkte konflikt med hans arbeidsoppgaver som lensmannsbetjent/politibetjent og namsmannsfullmektig og har medført at han ikke har vært en nøytral saksbehandler. Utad – blant annet i intervjuet med i Finansavisen og i møtet i Stortinget – har A opptrådt som saksbehandler/representant for lensmannskontoret og ikke gitt til kjenne at han handlet på oppdrag for B. Alt hans arbeid for B har hatt direkte sammenheng med hans kompetanse og arbeidsoppgaver som namsmannsfullmektig ved lensmannskontoret. Jeg kan ut fra dette ikke se at det er tvilsomt at hans arbeid for B har vært ”i anledning” av hans stilling.

- (28) Jeg går så over til å se på i hvilken utstrekning A har mottatt en ”fordel” i straffelovens forstand. A erkjenner å ha fått betaling for å ha utført arbeid for B. Det dreier seg om 17 timer som er betalt med 400 kroner per time, til sammen 6 800 kroner. Det erkjennes

også at dette er en fordel i straffelovens forstand. Derimot bestrider A at de resterende utbetalingene innebærer noen "fordel", ettersom utbetalingene har gått til å dekke As kostnader i forbindelse med innsatsen for B.

- (29) Forarbeidene til bestemmelsen i § 276 a nevner ikke problemstillingen om hvorvidt dekning av kostnader kan utgjøre en fordel. Det fremgår imidlertid at fordelsbegrepet skal forstås vidt, jf. Ot.prp. nr. 78 (2002–2003) side 54:

"En 'fordel' i bestemmelsens forstand vil normalt ha en selvstendig økonomisk verdi, og en typisk bestikkelse vil trolig komme i form av penger eller gjenstander med en viss verdi. Tjenester kan også ha en økonomisk verdi. Personer som kjøper juridiske tjenester på vegne av en arbeidsgiver, kan derfor ikke motta gratis privat bistand fra et advokatfirma som arbeidsgiveren kjøper eller kan tenkes å kjøpe juridiske tjenester av, uten å stå i fare for å bli dømt for korrupsjon.

Det gjelder likevel ikke noe krav om at fordelene må ha en selvstendig materiell verdi. ... Alt den passive bestikker ser seg tjent med eller kan dra nytte av, er å anse som en fordel i lovens forstand. Straff for korrupsjon kan derfor være aktuelt dersom den passive bestikker får tildelt en orden, dersom han tas opp i en lukket forening eller hans barn slippes inn på en privatskole, eller han mottar seksuelle tjenester. Det kan også være at den passive bestikker mottar innsideopplysninger om et aksjeselskap, som i seg selv er uten verdi, men som han vil kunne nyttiggjøre seg ved å kjøpe eller selge aksjer."

- (30) Det er altså ikke en forutsetning at fordelene må ha materiell verdi for den passive bestikker. Dette må innebære at en utbetaling kan være en fordel selv om den ikke innebærer en netto økonomisk verdi for mottakeren. Her har A utført arbeid for B som A var avskåret fra å gjøre. Arbeidet innebar en graverende tilsidesettelse av grunnleggende tjenesteplikter for A. Når han i en slik situasjon ikke bare utfører arbeidet, men også får dekning for utgifter ved det, er vilkåret om "fordel" etter min mening oppfylt.

- (31) Jeg går så over til spørsmålet om fordelene var "utilbørlig".

- (32) Det fremgår av Ot.prp. nr 78 side 55 at "[d]et må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes".

- (33) I proposisjonen pekes det på side 55 på at formålet bak ytelsen og om det har vært åpenhet kan ha betydning:

"Formålet bak en ytelse vil stå sentralt i en utilbørlighetsvurdering. Dersom det lar seg bevise at fordelene var ment å påvirke den passive bestikkers utøvelse av en stilling, et verv eller et oppdrag, vil den normalt være utilbørlig. ...

Åpenhet i forhold til arbeids- eller oppdragsgiver vil ofte innebære at en fordel ikke kan betraktes som utilbørlig. I privat virksomhet vil det sjelden være naturlig å karakterisere selv en verdifull gave som utilbørlig, dersom arbeids- eller oppdragsgiver er gjort kjent med den. I offentlig sektor kan det lettere tenkes at en fordel må sies å være utilbørlig selv om mottakeren har gjort sine overordnede kjent med at den ytes ..."

- (34) I dette tilfellet har formålet med betalingen fra B vært at A skulle benytte sin kompetanse og sin stilling til Bs fordel. A har heller ikke vært åpen om forholdet overfor sin arbeidsgiver. Jeg finner det åpenbart at fordelene i dette tilfellet var "utilbørlig".

- (35) Det neste spørsmålet er om overtredelsen er grov, jf. straffeloven § 276 b.

- (36) A har anført at beløpet han har mottatt av B er betydelig lavere enn det som legges til grunn for skillet mellom simpel og grov korrupsjon. Lagmannsretten har funnet A skyldig i grov korrupsjon uten at dette er begrunnet. Den manglende begrunnelsen anføres å utgjøre en saksbehandlingsfeil.
- (37) Vurderingstema for skillet mellom simpel og grov korrupsjon fremgår av § 276 b annet ledd:
- ”Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, ...”**
- (38) Når en korrupsjonshandling begås av en offentlig tjenestemann blir vederlagets størrelse av mindre betydning, jf. Ot.prp. nr. 78 (2002–2003) side 58. Vurderingstemaet er om forholdet – alle relevante omstendigheter tatt i betraktning – innebærer et ”markert avvik fra det tilbørilige”.
- (39) Beløpets størrelse – 55 000 kroner – er ikke så høyt at det alene kan medføre at forholdet faller inn under § 276 b. Imidlertid har As handlinger og opptreden som påpekt direkte tilknytning til hans arbeide med namssaker. I namsmannsfunksjonen er han en del av rettsapparatet. Der stilles det helt særlige krav til nøytralitet, som er avgjørende for at befolkningen skal kunne ha tillitt til rettssystemet. På denne bakgrunn kan jeg ikke se at det er tvil om at vi her står overfor grov korrupsjon i lovens forstand.
- (40) Jeg går så over til å se på anken over straffutmålingen og rettighetstapet.
- (41) A har anført at det at han ble fradømt sin stilling har store konsekvenser for ham, og at rettighetstapet og fengselsstraffen sammen ikke står i forhold til handlingene han er funnet skyldig i.
- (42) Lagmannsretten har begrunnet rettighetstapet på følgende måte:
- ”Siden tiltalte er funnet skyldig i grov korrupsjon anses han også ’uskikket’ til å være tjenestemann, og allmenne hensyn tilsier at han fratas stillingen og retten til for fremtiden å ha en slik stilling, jf straffeloven § 29 bokstav a og b. Rettighetstapet ilegges for ubestemt tid, jf § 33 a annet ledd.”**
- (43) Jeg er enig med lagmannsretten i at A ved sine handlinger har vist at han ikke er egnet til å inneha stillingen ved lensmannskontoret. Jeg viser til det som er fremhevet i Rt. 2011 side 477 avsnittene 27 og 29. De hensyn som der er trukket frem, gjør seg meget langt på vei gjeldende også i vår sak.
- (44) Imidlertid har jeg kommet til at fengselsstraffen bør settes noe lavere enn de ti månedene lagmannsretten kom til. Forholdet A er funnet skyldig i er av en slik karakter at det må reageres med ubetinget fengsel av en viss varighet. Jeg anser imidlertid forholdet som klart mindre graverende enn det som er omhandlet i Rt. 2011 side 477. Her hadde en polititjenestemann som ved flere anledninger uberettiget hadde hentet ut en soningsfange fra fengsel, mottatt 50 000 kroner. I vår sak må det i blant annet tas i betraktning at A ikke har hatt noen stor økonomisk vinning av forholdet.

- (45) Jeg har kommet til at straffen passende kan settes til åtte måneders fengsel.
- (46) A har også anket over inndragningen av 55 000 kroner. Han anfører at det vesentlige av beløpet er dekning av kostnader han har hatt i arbeidet for B, og at inndragningen bør begrenses til de 6 800 kronene han har fått som godtgjørelse for arbeid.
- (47) Straffeloven § 34 gir hjemmel for inndragning av utbyttet av straffbar handling. Utgangspunktet er at utbyttet skal inndras, og at utgifter ikke kommer til fradrag, jf. § 34 annet ledd annen setning. Jeg finner ikke grunnlag for her å fravike denne hovedregelen.
- (48) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom – domsslutningens punkt 1 – gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 8 – åtte – måneder. For øvrig forkastes anken.

(49)	Kst. dommer Arnesen:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(50)	Dommer Normann:	Likeså.
(51)	Dommer Gjølstad:	Likeså.
(52)	Justitiarius Schei:	Likeså.
(53)	Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne	

D O M :

I lagmannsrettens dom – domsslutningens punkt 1 – gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 8 – åtte – måneder. For øvrig forkastes anken.

Riktig utskrift bekreftes: